

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U001538

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 07-05-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Нестеренко Андрій Олександрович

2. Andrii Nesterenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 023

Назва наукової спеціальності: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Дата захисту: 02-07-2025

Спеціальність за освітою: 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 27297

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071145

Місцезнаходження: вул. Мистецтв, буд. 8, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071145

Місцезнаходження: вул. Мистецтв, буд. 8, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.31.91.11, 18.31.94

Тема дисертації:

1. Настінні розписи XVII п XVIII ст. в дерев'яних церквах Закарпаття: проблема збереження національної спадщини
2. Wall paintings of the 17th п 18th centuries in the wooden churches of Transcarpathia: the problem of preserving the national heritage

Реферат:

1. Дисертація присвячена дослідженню храмових розписів XVII п XVIII ст. в дерев'яних церквах Закарпаття та проблемі збереження національної спадщини. Розкриваються питання іконографічної програми, композиційної будови, стилістичних особливостей настінного малярства, його регіональних ознак, трансформаційних процесів формування, впливів мистецьких центрів — Києва та Галичини, взаємозв'язків з Румунією. В збережених церковних стінописах — відображення цілої епохи розвитку національної культури, яка увібрала в себе самотність цього краю, створивши оригінальні мистецькі твори. Відсутність в мистецтвознавчій науці ґрунтовного дослідження стінопису XVII п XVIII ст. в дерев'яних церквах Закарпаття та його значимість як національної спадщини зумовлюють актуальність теми. Метою дисертаційної роботи стало дослідження церковного малярства XVII п XVIII ст. в дерев'яних церквах Закарпаття, систематизація та упорядкування наукового матеріалу, виявлення регіональних стилістичних особливостей стінописів. Об'єкт

дослідження — храмові настінні розписи XVII п XVIII ст. в дерев'яних церквах Закарпаття в Новоселиці, Крайниково, Колодному, Олександрівці, Середньому Водяному, Сокирниць. Предмет дослідження — стилістичні, іконографічні та композиційні особливості розвитку церковного настінного живопису XVII п XVIII ст. в дерев'яних церквах Закарпаття, проблема збереження національної спадщини. Наукова новизна роботи полягає в тому, що до наукового обігу в результаті дослідження введено нові композиційні сюжети та образи, уточнено й доповнено іконографічні програми стінописів в зазначених дерев'яних церквах Закарпаття; простежено стильовий розвиток церковного живопису цього періоду; встановлено іконографічні й композиційні особливості; систематизовано та упорядковано науковий матеріал. Дисертаційна робота має наступну структуру: вступ, чотири розділи, висновки, перелік використаних джерел і додатки, до яких входить список ілюстрацій, альбом ілюстрацій, список публікацій та апробація результатів проведеного дослідження. В першому розділі показано результати аналізу історіографії наукової літератури, подано сформовану джерельну базу та аргументовано методологію дослідження. Визначено, що у науці відсутнє комплексне дослідження, присвячене іконографічним, художньо-стилістичним та композиційним особливостям храмових розписів XVII п XVIII ст. в дерев'яних церквах Закарпаття, систематизації та упорядкування матеріалу по цій темі. В другому розділі вперше проаналізовано настінні розписи в церквах Св. Архистратига Михаїла в Крайниково, Успіння Пр. Богородиці в Новоселиці, Св. Миколая (верхній) та (нижній) в Середньому Водяному, вказано на особливості монументального малярства на Закарпатті. Розглянуто специфіку виконання малювання на стінах у дерев'яних церквах. Відмічено подібність іконографічних схем в Крайниково із розписами в дерев'яних церквах в Румунії та виявлено симбіоз різних стилістичних процесів: асиміляцію поствізантійських традицій із народним українським мистецтвом. В церкві в Новоселиці простежено наповнення традиційної іконографії новаторськими тенденціями, застосування в сценах реалістичних деталей тощо. На основі матеріалів попередніх дослідників проведено реконструкцію іконографічної програми розписів у церкві (верхній) в Середньому Водяному. У третьому розділі проаналізовано стінописи в церквах Св. Параскеви в Олександрівці, Св. Миколи Чудотворця в Сокирниць та Колодному. Встановлено, що настінне малярство в церквах в Олександрівці та Колодному, зберігаючи духовні візантійські та давньоруські традиції, оновлені ренесансом, позначене яскраво вираженими впливами барокового стилю та західноєвропейського мистецтва. Відновлено цілісну іконографічну програму розписів, ідентифіковано нові образи. У четвертому розділі розкрито проблемні питання у збереженні храмових розписів в дерев'яних церквах Закарпаття. Продемонстровано, що настінне малярство в церквах в Новоселиці, Крайниково, Колодному, Олександрівці та Середньому Водяному (нижній) знаходиться на стадії руйнації; у Середньому Водяному (верхній) втрачена автентичність розписів; в Сокирниць малювання практично знищене. З'ясовано, що на шляху збереження стінописів на Закарпатті виникає чимало проблем, серед яких: нівелювання цінності розписів, недостатнє фінансування для їх утримання та проведення реставрацій, управлінський бюрократизм тощо. Окреслено перспективи збереження настінного малярства в дерев'яних церквах Закарпаття.

2. The dissertation is devoted to the study of church paintings of the 17th - 18th centuries in wooden churches of Transcarpathia and the problem of preserving national heritage. The issues of iconographic program, compositional structure, stylistic features of wall painting, its regional features, transformational processes of formation, influences of artistic centers - Kyiv and Galicia, relationships with Romania are revealed. The preserved church murals reflect an entire era of national culture development, which absorbed the identity of this region, creating original works of art. The lack of a thorough study of 17th-18th century wall paintings in wooden churches of Transcarpathia and its significance as a national heritage in art history makes the topic relevant. The aim of the dissertation was to study church painting of the 17th - 18th centuries in wooden churches of Transcarpathia, to systematize and organize scientific material, and to identify regional stylistic features of wall paintings. The object of the study is temple wall paintings of the 17th п 18th centuries in the wooden churches of Transcarpathia in Novoselytsia, Kraynikovo, Kolodne, Oleksandrivka, Seredne Vodyane, Sokyrynytsia. The subject of the study is the stylistic, iconographic and compositional features of the development of church wall painting of the 17th - 18th centuries in wooden churches of Transcarpathia, the problem of preserving national heritage. The scientific

novelty of the work lies in the fact that as a result of the research, new compositional plots and images were introduced into scientific circulation, the iconographic programs of wall paintings in the mentioned wooden churches of Transcarpathia were clarified and supplemented; the stylistic development of church painting of this period was traced; iconographic and compositional features were established; the scientific material was systematized and arranged. The dissertation has the following structure: introduction, four chapters, conclusions, a list of sources used, and appendices, which include a list of illustrations, an album of illustrations, a list of publications, and an approbation of the results of the research. The first chapter shows the results of the analysis of the historiography of scientific literature, presents the formed source base and argues the research methodology. It was determined that there is no comprehensive study in science devoted to the iconographic, artistic-stylistic and compositional features of church paintings of the 17th - 18th centuries in wooden churches of Transcarpathia, systematization and arrangement of material on this topic. The second chapter analyzes for the first time the wall paintings in the churches of St. Archangel Michael in Kraynikovo, the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Novoselytsia, and St. Nicholas (upper) and (lower) in Seredne Vodyane, points out the peculiarities of monumental painting in Transcarpathia. The specifics of wall painting in wooden churches are considered. The similarity of iconographic schemes in Kraynikovo with paintings in wooden churches in Romania is noted and a symbiosis of different stylistic processes is revealed: the assimilation of post-Byzantine traditions with Ukrainian folk art. In the church in Novoselytsia, the filling of traditional iconography with innovative trends, the use of realistic details in scenes, etc. can be traced. Based on materials from previous researchers, a reconstruction of the iconographic program of the paintings in the church (upper) in Seredne Vodyane was carried out. The third chapter analyzes the murals in the churches of St. Paraskeva in Oleksandrivka, St. Nicholas the Wonderworker in Sokyrnytsia and Kolodne. It has been established that the wall paintings in the churches in Oleksandrivka and Kolodne, while preserving the spiritual Byzantine and ancient traditions renewed by the Renaissance, are marked by pronounced influences of the Baroque style and Western European art. A holistic iconographic program of paintings has been restored, and new images have been identified. The fourth chapter reveals problematic issues in the preservation of church paintings in wooden churches of Transcarpathia. It has been demonstrated that the wall paintings in the churches in Novoselytsia, Kraynikovo, Kolodne, Oleksandrivka and Seredne Vodyane (lower) are in a state of destruction; in Seredne Vodyane (upper) the authenticity of the paintings has been lost; in Sokyrnytsia the paintings have been practically destroyed. It was found that there are many problems in the preservation of murals in Transcarpathia, including: leveling the value of the paintings, insufficient funding for their maintenance and restoration, administrative bureaucracy, etc. The prospects for the preservation of wall paintings in wooden churches of Transcarpathia are outlined.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Нестеренко А. О. Настінний живопис XVII п XVIII ст. в церкві Святого Архистрага Михаїла в с. Крайніково на Закарпатті: синтез поствізантійських і українських народних традицій // Art and design. 2024. №2 (26). С. 137 – 152.

- Нестеренко А. О. Іконографічна програма церковного стінопису XVII п XVIII ст. в церкві Святого Миколая (верхній) в Середньому Водяному на Закарпатті (реконструкція) // Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Т. 2, вип. 79. Том 2. С. 54 – 61
- Нестеренко А. О. Настінне малярство XVII п XVIII ст. в церкві святого Миколи Чудотворця в с. Колодне на Закарпатті // Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2024. № 53. С. 81 – 95.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Соколюк Людмила Данилівна
2. Liudmyla Sokolyuk

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071145

Місцезнаходження: вул. Мистецтв, буд. 8, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лагутенко Ольга Андріївна
2. Olga A. Lagutenko

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5934-2943

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бабунич Юлія Ігорівна

2. Yuliia I. Babunich

Кваліфікація: к. мист., доцент, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1947-8325

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Львівська національна академія мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071027

Місцезнаходження: вул. Кубійовича, 38, Львів, 79011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Котляр Євген Олександрович

2. Yevgen O. Kotlyar

Кваліфікація: к. мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071145

Місцезнаходження: вул. Мистецтв, буд. 8, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шуліка Вячеслав Вікторович

2. Viacheslav V. Shulika

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1997-7033

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071145

Місцезнаходження: вул. Мистецтв, буд. 8, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Алфьорова Зоя Іванівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Алфьорова Зоя Іванівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Штан Геннадій Валерійович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна